

De basis van een gastvrije eredienst.

Liturgie in het hart van de gemeente

Versie 5 april 2019

Dit schrijven is niet bedoeld als een uitgebreide en tot in detail uitgewerkte visie op de eredienst in de Emmaüskerk, wel worden hier een paar grondpatronen beschreven die kenmerkend (zouden moeten) zijn voor de eredienst in onze gemeente. De kerkenraad ziet het als een groeidocument. Werk in uitvoering.

1. Geloofsgemeenschap (eenheid in Christus)

Gemeenteleden komen op heel veel plaatsen samen (bijvoorbeeld in huiskringen, Bijbelkringen en gebedskringen), maar in de eredienst komt de gemeente als geheel samen. Juist in de eredienst ligt bij alle verscheidenheid de nadruk op de eenheid, bij alle diversiteit op de gezamenlijkheid. In de eredienst zoeken we de verbinding met elkaar, gaat het om samen geloven, een gemeenschappelijke geloofsbeleving. Dat betekent onder andere dat de diversiteit binnen de gemeente zich vertaalt in een veelkleurige en veelzijdige eredienst met ruimte voor liturgie, liederen uit verschillende stromingen, verdiepend onderwijs, praktische handvatten en toegankelijkheid voor alle generaties. Niet in elke dienst komen alle deze elementen aan bod. Elke zondag van de maand heeft een eigen accent. Het is daarbij niet de bedoeling dat we "bijzondere diensten" creëren voor diverse doelgroepen. Elke dienst blijft een herkenbare eredienst van onze gemeente, wel durven we in elke dienst een ander accent te leggen. Dat betekent overigens uitdrukkelijk niet dat in de eredienst ieder wat van zijn gading vindt. Het is veel meer je geloof beleven met de ander en misschien soms wel voor de ander. Het gaat om meedoen ook als het voor jouw geloof misschien niet zo betekenisvol is, een dragen van elkaar.

2. Aandacht voor het Woord

Het woord van God is in de eerste plaats het vleesgeworden woord, Jezus Christus zelf. Daarna is het ook het woord van Bijbel, dat door de Geest tot de gemeente spreekt. Dit woord "geschiedt". Het doet iets met mensen. De dienst van het Woord is het hart, het hoogtepunt van de eredienst. Belangrijk is dat recht gedaan wordt aan de breedte van de Bijbel, beide testamenten. De gemeente kan bij de lezingen aansluiten bij het kerkelijk jaar.

3. Ruimte voor de gebeden

In elke eredienst wordt ruimte gemaakt voor het antwoord van de gemeente op het Woord van God. Dat antwoord heeft, in de kern, de vorm van een gebed. Dat kan stilte zijn, gezang, muziek, een gebed om ontferming, een dankgebed, een voorbede, een klacht enzovoort. In elke eredienst wordt ook bij de gebeden ruimte gemaakt voor pijn, onrust, verdriet, strijd, verwondering, verwachting, dankbaarheid en vreugde, lofprijzing en aanbidding. Het begin van Gods rijk is er, maar we zijn er

nog niet. Verder is aan het gebed "het goede doen" verbonden. Dat begint bij de inzameling van de gaven en eindigt bij het liefdewerk in onze leefomgeving.

4. Doop en avondmaal

De eredienst is sacramenteel. Het is misschien wel de belangrijkste vorm waarin ons het heil van Jezus Christus wordt aangereikt, teken en zegel. Dat wordt in de eerste plaats zichtbaar in doop en avondmaal, maar de verbeelding en vormgeving blijft daartoe niet beperkt. Ook groet en zegen, kaarsen en liturgisch centrum met lezenaar (kansel) doopvont en tafel zijn vormen waarin het heil zichtbaar wordt gemaakt en naar ons toe komt. Die vormen zijn niet steeds weer anders en zeker niet willekeurig. De eredienst is in de basis een ritueel met een aantal zorgvuldig uitgewerkte elementen waarin het gaat om het gedenken en verwachten van het door God geschonken heil.

5. Gemeentezang (innen en uiten)

Steeds weer blijkt hoe belangrijk het zingen in de erediensten voor alle gemeenteleden is. Over niets wordt zoveel gesproken, gemopperd en gejubeld. Vast staat dat zingen (tweemaal bidden volgens Luther) helpt om het geloof te innen (je toe te eigenen, memoriseren) en te uiten (lofprijzing en aanbidding). Beide blijken nodig. De eredienst is namelijk een dienst van God aan de mensen, die de dienst van mensen aan God oproept, draagt en omvat. De psalmen, gezangen uit het (nieuwe) Liedboek en liederen van Taizé en Iona dragen vooral (!) bij aan het innen, de liederen uit Johannes de Heer, Opwekking, Evangelische Liedbundel en Hemelhoog vooral (!) aan het uiten. Vanwege het belang van de gemeentezang bij het innen en uiten lijkt het als gemeente raadzaam een liederenschat te hebben, waarbij beide aspecten tot hun recht komen. In die liederenschat zijn dan ook liederen uit verschillende liedbundels (van Psalmen tot Hemelhoog) opgenomen. Ook wordt bij de samenstelling gelet op het feit dat in de liederen de volle breedte en diepte van het leven, alle aspecten van het kerkelijke jaar en de hoogte- en dieptepunten van het geloof bezongen worden. Die liederenschat is bedoeld als een bron waaruit gemeente en voorgangers kunnen putten en die minstens tachtig procent van de gemeentezang in elke eredienst inkleurt. De liederenschat is dus niet bedoeld als een selectie, canon of beperking. De schat kan eenmaal in de vijf (?) jaar worden uitgebreid en/of aangepast. De liederenschat zorgt er op deze manier wel voor dat gemeentezang, samen(!) zingen, mogelijk blijft.

6. Muziek

In de erediensten is veel ruimte voor muziek. Bij de gekozen liederen wordt die muziek gespeeld, die het beste past. Dat kan bijvoorbeeld het orgel zijn, of alleen vleugel, of een volledige band inclusief drums, of bijvoorbeeld vleugel met een zanger(es). Ook kan er alleen muziek gespeeld worden of een luisterlied gezongen en gespeeld worden. Op de eerste, derde en vijfde zondag van de maand wordt de muzikale begeleiding en inbreng ingevuld door een meer of minder grote band. De

band kan waar nodig of gewenst aangevuld worden met een organist. De diensten op de tweede en vierde zondag worden ondersteund door een organist/pianist. De organist/pianist kan aangevuld worden met andere musici en/of zangers/zangeressen. Het initiatief voor de aanvulling kan in beide gevallen komen van de band, de organist, de voorganger of van andere musici. Goede afstemming tussen voorgangers, ook gastvoorgangers, en muzikale begeleiders over muzikale begeleiding en liedkeuze is noodzakelijk.

7. Deelnemer

Een typisch kenmerk van de eredienst in de protestantse kerken is dat de eredienst niet *voor* maar *met* de gemeente wordt ingevuld. De gemeente is geen toeschouwer, maar deelnemer. Binnen de erediensten wordt daarom waar mogelijk en gepast inbreng van de kant van de gemeente gezocht. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van een getuigenis, muziekbijdrage, een "theaterbijdrage" of andere vorm van verbeelding, gebed en/of liedkeuze.

8. Gasten in de dienst

Bij de invulling en vormgeving van de erediensten wordt nadrukkelijk rekening gehouden met het feit dat we gasten in ons midden hebben die meer of minder vertrouwd zijn met de gang van zaken in een eredienst. We passen ons niet aan onze gasten aan (een "laagdrempelige" dienst is niet per sé meer gastvrij dan een "gewone" dienst) wel zoeken we waar mogelijk aansluiting bij hun leef- en belevingswereld, zodat ze zich in ons midden welkom weten. Dit kan in de eerste plaats door prediking die gaat over thema's waarmee elk mens (en niet alleen gelovigen) te maken heeft, of die op een bepaald moment relevant zijn (Waarop komt het op aan? Wat doet er toe?). Daarnaast kunnen we gasten ook het gevoel geven welkom te zijn door onder andere de bijdrage van de gastmensen, een "spoorboekje" van de dienst (wie moet wat wanneer zeggen/doen?) op de beamer, een korte toelichting bij minder bekende onderdelen zoals een collecte.

9. Geheim van het geloof

Elke eredienst is een cirkelen rond het geheim van het geloof. We spreken over zaken, waarbij woorden altijd weer tekortschieten, soms zelfs alleen maar een eerbiedig zwijgen past. Wat in geloof en eredienst centraal staat gaat ons verstand te boven. We blijven ons verwonderen.

Belangrijkste bronnen (naast de Bijbel):

- Barnard, M. **Tot Gods Eer**. *Handreiking voor gesprekken over liturgie*. Utrecht 2018.
- Holwerda K, **Over innen en uiten**. *Lezing op Opbouwdag*. Opbouw 2001

Geldrop, april 2019
Marten de Jong